

Oulaisten kaatuneitten omaiset ry 70 - vuotta

1946 -2016

Kaija Sepponen

1. JOHDANTO	3
2. SYNTYY UUSI SOSIAALILUOKKA: SOTALESKET LAPSINEEN	4
3. Valtakunnallinen kaatuneitten omaisten toiminta käynnistyy	9
4. Katsaus Oulaisten kaatuneitten yhdistyksen toimintaan	10
5. Toimintaa Kaatuneitten Omaisten Liiton Oulun piirissä	22
6. Kaatuneitten omaisten liitto	25
7. Tulevaisuus	26
8. Kunnia ja ansiomerkit	27
Lähteet:	28

1. JOHDANTO

Talvisota vaati ensimmäisen oulaistelaisen uhrin joulukuun 14 päivänä 1939, jolloin sotamies Setti Yrjö Kellokoski haavoittui ja kuoli Vuoksenrannalla Karjalan kannaksella. Kellokoski haudattiin Oulaisten sankarihaudan lepoon saman vuoden tapaninpäivänä. Sodat vaativat Oulaisissa 201 kaatunutta, kadonnutta ja rintamalla sairastunutta. Suomen sodissa 1939 – 1944 kaatui yhteensä noin 90 000 suomalaista, joilta jäi noin 30 000 sotalleskeä ja yli 50000 sotaorpoa.

Sodan syttyessä särkyi monen nuoren tulevaisuuden unelmat ja monen perheen suunnitelmat muuttuivat. Talvi- ja jatkosodassa sadattuhannet miehet vietiin vuosiksi pois kotoa. Äidit keskenkasvuisten lasten ja vanhusten kanssa ottivat vastuun arjen sujumisesta. Samoin rikkoutui monen lapsen turvallinen lapsuus. Aikuiset puhuivat sodasta ja käyttivät lapsille heille käsittämätöntä kieltä. Yhtäkkiä oltiin tilanteessa, jossa aiemmat säännöt ja tavat eivät pitäneet paikkaansa. Isälle tuotu sotaan lähtökäsky teki lapsen vakavaksi ja äiti purskahti itkuun. Silloin pieni lapsikin tajusi, että jotain oli tapahtumassa. Alkoi pelon aika. Vähitellen lapsi käsitti, että sota toi mukanaan kuolemaa.¹

Toisessa maailmansodassa kaatuneista suomalaisista miehistä suurin osa oli alle 40 -vuotiaita. Naiset olivat yleensä muutamia vuosia nuorempia kuin miehet. Heistä sodan seurauksena tuli leskiä. Nämä lähes 30 000 naista muodostivat siihen asti suurimman yksinhuoltaja ryhmän. Heidän vastuullaan oli 55 000 sotaorvon kasvatusta.² Talvisodan ja jatkosodan myötä Suomeen syntyi uusi sosiaaliluokka, sotallesket lapsineen.

---

¹ Kallioniemi 1996, 12, 2003, 84-85, Kivimäki 2007, 216.

² Salmi 1986,45.

2. SYNTYY UUSI SOSIAALILUOKKA: SOTALESKET LAPSINEEN

Sotalesket ja lapset joutuivat ilman omaa syytään elämäntilanteeseen, jossa arki oli uudelleen organisoitava. Perheellisten naisten elämä muuttui perusteellisesti, heistä tuli hetkessä yksinhuoltaja. Sotaleskien ryhmä ei kuitenkaan ollut yhtenäinen. Osalla oli ammatti tai he olivat maatalon miniöitä tai tyttäriä. Sotaan lähteneillä miehillä oli huoli perheidensä pärjäämisestä. Monet miehet pyysivätkin vanhempiaan huolehtimaan perheestä ja lapsista, jos heille sattuisi jotakin.

Ajan hengen mukaisesti useassa perheessä isä oli huolehtinut toimeentulosta. Sotaa edeltävänä aikana naiset jäivät yleensä kotiin perheen perustamisen jälkeen, mikäli se oli taloudellisesti mahdollista tai naisilla ei ollut merkittävää katsottua ammatillista koulutusta. Äitien ansiotyössä käyntiä pidettiin pahana yhteiskunnallisen epäkohtana ja ansiotyössä käyvää vaimoa soimattiin kevytmielisyydestä ja mukavuudenhalusta. Sodan syttyminen ja sen vaikutus olosuhteisiin muutti suhtautumista naimisissa olevien naisten työssäkäyntiin.³

Lainsäädännön kannalta Suomi kohtasi sodan valmistautumattomana. Ensimmäiseksi tuli järjestää sotaleskien ja heidän perheittensä toimeentulo. Vanhaa sotatapaturmalakia jouduttiin uudistamaan nopeasti. Eläkkeet maksettiin kuuden eläkeluokan mukaan, joiden perusteena käytettiin kaatuneen sotilasarvoa. Alin eläke oli yli puolta pienempi kuin korkeimman eläkeluokan eläke. Noin 70 prosenttia leskistä ja orvoista sai eläkkeensä alimman eläkeluokan mukaan.⁴ Toimeentulon riittämättömyys lasten kannalta keskeisinä kasvun vuosina saattoi sotaorvot muita ikäisiään heikompaan asemaan.⁵ Huoltoeläke sekä tarveharkintaiset lisähuoltoeläke ja työhuoltomahdollisuus turvasivat sotaorpostatuksen saaneiden välttämättömän toimeentulon. Sotaleskien eläketurva oli heikompi kuin muissa sotaa käyneissä Länsi-Euroopan maissa.⁶ Lakisääteisiä eläkkeitä lukuun ottamatta perheet ovat saaneet niukasti yhteiskunnan tukea. Niistä ei tiedetty tai äiti ei jaksanut hakea niitä. Joidenkin päättäjien mielestä perheet eivät tarvinnut tukea. Toki oli myös niitä perheitä, joiden toimeentulo oli riittävää..

---

³ Vanamo 1944, 46-60.

⁴ Kontio, 2010, 27.

⁵ Salmi 1986, 82.

⁶ Näre et al. 2010, 129.

Vuonna 1941 annetun sotatapatuormalain soveltamista laajennettiin koskemaan työhön kykeneviä sotaleskiä. Sotaleskien työhuollossa oli pääpaino työhön sijoittamisessa. Siihen kuului työpaikan hankkiminen ja kohtuulliset muuttokorvaukset. Osa leskistä oli jo aikaisemmin ollut työelämässä. Valtiovallan mielestä sotatapaturma ei ole välittömästi vaikuttanut leskien työkykyyn, he olivat helpommin kuin sotainvalidit ja sotaorvot sijoitettavissa ansiotuloja tuottavaan työhön. Sotavuosina ei tunnistettu puolison menettämisen aiheuttamaa psyykkistä traumaa ja sen vaikutusta työkykyyn.

Ammattitaidottomille sotaleskille voitiin antaa myös ammattiopetusta. Uuden ammatin piti olla sellainen, että sotaleski pystyi tekemään töitä kotona tai kodin lähistöllä. Tämän vuoksi naisia koulutettiin ompelijoiksi. Mahdollisuudet järjestää ammattikoulutusta ja pätevien opettajien puute rajoitti koulutuksen järjestämistä. Sen vuoksi leskille usein ehdotettiin työhön sijoitusta ja tarvittaessa työvälineapua.⁷ Jos sotalesket tarvitsivat työvälineitä ammatin harjoittamiseen, heitä tuettiin siinä. Kaatuneitten omaiset ovat auttaneet joitakin sotaleskiä elämisen alkuun esimerkiksi hankkimalla ostolupaa ompelukoneen hankkimiseen.

Nuorten sotaleskien elämä oli haasteellista. Äidin roolissa piti olla luja ja pitää yllä turvallisuuden tunnetta. Yöt olivat aikaa, jolloin äidit pystyivät itse itkemään tuskaansa ja ikäväänsä.⁸ Heillä oli vastuu sekä perheen toimeentulosta että lastenkasvatuksesta. Miniänä olo saattoi tuntua raskaalta, vaikkakin suku ympärillä oli samalla turvaverkko. Aina äiti ei jaksanut.

Suomalainen yhteiskunta ei ollut varautunut lastenhoidon järjestämiseen tilanteessa, jolloin naiset yhtäkkiä vedettiin työelämän palvelukseen. Maaseudulla oli lapset jätettävä vanhempien lasten hoivaan tai otettava mukaan navettaan tai pellolle. Yleisimmin hoitajina olivat sisarukset, isovanhemmat tai naapurit.⁹

Leskenä naisen asema yhteisöissä määrittyi uudelleen. Salmen (1986)¹⁰ mukaan naisiin kohdistui stereotyyppisiä käsityksiä, jotka eivät ottaneet heitä huomioon itsenäisenä

---

⁷ 1943 vuoden valtiopäivät N:o 20.

⁸ Kallioniemi 2002, 134, Kujala 2007, 32-33, Lammi 2012, 22.

⁹ Kallioniemi 2002, 136.

¹⁰ Salmi 1986, 47-50.

yksilöinä, vaan pikemminkin suhteessa kuolleeseen. Koska sotaaleskien leskeys aiheutui yhteiskunnan kannalta merkittäväksi tapahtumaksi määritellystä tapahtumasta, sankarikuolemasta, heidät kohotettiin eräänlaiseen kansakunnan leskien asemaan. Sen mukaan leskelle sopi vain sankarivainajan muiston vaaliminen. Nuorten naisten siveyttä vahti erityisesti kirkko, joka muistutti leskeä uhrista. Leskiä ohjeistettiin mm lauseella ”*Älkää antako polun sankarihaudoille ruohottua*”. Kaatunut sotilas nähtiin uhrina isänmaalle ja Jumalalle.

Jotkut naiset ”nostettiin jalustalle” sen mukaan, miten he miehensä kuoleman jälkeen elivät. Tähän joukkoon kuuluivat erityisesti ne, jotka olivat työhön antautuneet. Joidenkin mielestä työ oli sotaaleskille hyvästä, koska se heidän mielestään säästää lesken monenlaiselta synniltä. Tunteet piti kätkeä, niitä ei sopinut näyttää. Naapurit saattoivat seurata sotaaleskien elämää ja joskus jopa vartioivat heidän moraalista käyttäytymistään.¹¹

Oulun Eteläisen sotaorpojen elämänkulkua koskevan tutkimuksen mukaan puolet sotaaleskistä solmi uuden avioliiton puolison kuoleman jälkeen. Äidin uusi avioliitto koitui usein onneksi lapsille. Lapset saivat elämäänsä isähahmon, joka huolehti heistä. Kaikille ei käynyt yhtä hyvin. Joissakin tapauksissa lapset joutuivat lähtemään pois kodistaan tai he kokivat olevansa muuten eri arvoisessa asemassa sisarpuoliin nähden.¹² Penttisen (2004) tutkimukseen mukaan isäpuolen persoonallisuus ja lapsen ikä olivat ratkaisevia asioita, miten isäpuoleen suhtauduttiin. Hyvin nuoret näyttivät selviytyvän paremmin kuin ne, joilla oli selkeä positiivinen muistikuva omasta biologisesta isästään.

Myös työ oli kanava surutyön tekemiselle.¹³ Vaikka työ toimi surun lieventäjänä, äitien olosuhteitten pakosta tekemää kohtuutonta työmäärää ei voida pitää hyväksyttävänä.¹⁴

Ratkaisevin lohtu löytyi lapsista. Lapset ja työ, voidaan yksinkertaisimmillaan kiteyttää naisten selviytymisen eväät miehen kuoleman jälkeen. Lapset kaipasivat ja surivat isää niin, että se pakotti äidin vaikenemaan oman surunsa osalta. Myös usko Jumalaan antoi voimia jaksamiseen ja kestämiseen.¹⁵

---

¹¹ Salmi 1986, 144.

¹² Kontio 2010, 106.

¹³ Penttinen 2004, 81.

¹⁴ Salmi 1986, 51-76.

¹⁵ Kujala 2007, 32-33.

Suurin osa sotaorvoista oli isän lähtiessä sotaan oli alle kouluikäisiä. Vanhimmat sotaorvoista oli 15 -vuotiaita isän kuollessa. Osalla isä oli sodassa koko lapsuus ajan. Isä saattoi jäädä varsin vieraaksi, koska rauhan aikana isä teki kovasti töitä ja sotaan lähtiessä lapsi oli pieni.

Osa sotaorvoista muistaa isän kuoleman. Se on ollut lapsuuden keskeinen mieleen jäänyt tapahtuma. Isän kuoleman jälkeen tuli suru, kaipaus ja turvattomuus. Huoli sekä henkisestä että aineellisesta pärjäämisestä oli käsin kosketeltava. Asiasta ei aina kyetty puhumaan. Pienet lapset eivät aina ymmärtäneet, miksi aikuiset itkivät.

Äidit eivät halunneet lisätä lapsen surua muistelemalla isää jatkuvasti. Isä jäi ikuisesti ikäväksi, katkelmallisiksi muistikuviksi ja haalistuneiksi valokuviksi, jonka nähdessään äiti muuttui surulliseksi¹⁶ Isän kuolemasta selviäminen vei oman aikansa. Jokainen käsitteli sitä omalla tavallaan. Lapset tottuivat vaikenemaan ja heidän sodan aikana kokemiinsa henkisiin kolhuihin ei kiinnitetty huomiota. Heidän uskottiin sopeutuvan.

Vanhimmilla sotaorvoilla on muistikuvia isistä ennen rintamalle lähtöä: Kodin tunnelma ja pienet yksityiskohdat, isän kirjeet rintamalta, isän tavarat, odottaminen ikkunan ääressä. Valkoinen arkku hautajaispäivänä saattoi olla lapsen ainoa muisto isästä. Useimpien muistot muodostuivat toisten kertomuksista ja valokuvista. Niiden perusteella he ovat muodostaneet oman tulkintansa isästä.

Isään liittyvät muistot olivat hyviä, olivat ne sitten omia tai toisten kertomia. Isä oli ahkera ja aikaansaava työntekijä kotona tai vieraan työssä. Erityisesti oli mieleen jäänyt isän syli, perheen yhteiset hetket ja isän leikkittely lasten kanssa. Isän vieressä nukkuminen loi turvallisuuden tunnetta.

Isille luonteenomaisia piirteitä oli ahkeruus, huolehtivaisuus, turvallisuus, hyväntuulisuus. Isä opetti myös lapsia tekemään töitä ja otti mukaansa arjen töihin.

Iso suku loi turvaa, mutta aina yhteiselo ei ollut ongelmaton. Sukulaisten luona asuminen saattoi tuntua orjalliselta. Joskus myös isän vanhemmat eivät enää hyväksyneet sotaorpoja.

---

¹⁶Salmi 1986, 74-81.

He eivät enää olleet tervetulleita mummon ja papan luokse, kuten ennen isän kuolemaa. Lapsenlapset palauttivat isovanhempien mieleen muistot omasta lapsesta. Isovanhempien eivät kyenneet asiaa käsittelemään ja sen vuoksi he torjuivat lapsenlapset.

Koska lapset olivat riippuvaisia äidin jaksamisesta, havainto äidin voimattomuudesta synnytti turvattomuutta. Lapset aistivat tarkasti, milloin oli mahdollista heittäytyä äidin suojaan ja milloin äidin voimavarat olivat niin lopussa; toisin sanoen missä määrin oli tilaa olla lapsi ilman aikuisen vastuuta.¹⁷

Lasten pelko ei ollut samalla tavalla kuoleman pelkoa kuin aikuisten - olihan kuolema jotakin epämääräistä ja käsittämätöntä, jota ei osattu kuvitella. Lasten pelko oli huolta äidistä. Vaikka pommikoneet olivat pelottavia, pelottavinta oli huomata äidin ja muiden aikuisten pelkäävän pommitusten aikana. Abstraktin kuoleman sijasta kamalin pelko oli äidin menettäminen ja yksin jääminen.¹⁸

Isän kuoltua äiti oli lasten tärkein turva. Myös lapset toivat turvaa äidille: oli sentään jäänyt elävä muisto isästä.

Maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa oli yleensä kiinteät perhesuhteet. Niihin kuuluivat myös isovanhemmat, mummo ja vaari, sedät ja tädit, serkut.¹⁹ Sotaorpojen sosiaalinen verkosto ja -tuki tuli sukulaisilta ja lähiympäristöltä. Siskoista ja veljistä ja hyvistä ystävistä on tullut tärkeitä ja heidän kanssaan on muodostettu luottamuksellinen suhde.²⁰

Maa- ja metsätaloustöistä oli selvittävä ilman isää. Kylvöntekoon, heinäntekoon, elonkorjuuseen, metsätöihin ja moniin muihin maatalouden tehtäviin äitien ja lasten voimavarat eivät riittäneet ja silloin lähiverkoston apu oli todella tarpeellista. Talkoot ovat perinteisesti kuuluneet suomalaiseen elämänmuotoon. Oulun Eteläisen alueen sotaorvoista hieman yli puolet (59 %, n=104) muistelee naapuruston ja sukulaisten auttaneen. Monilla sukulaiset olivat lähellä ja he auttoivat monin eri tavoin: ruokaa ja erilaista talkooapua.²¹

---

¹⁷ Kivimäki 2007, 220.

¹⁸ Kivimäki 2007, 220.

¹⁹ Penttinen 2004, 92-93.

²⁰ Furman 1997, 24.

²¹ Sepponen, 2015.

3. VALTAKUNNALLINEN KAATUNEITTEN OMAISTEN TOIMINTA KÄYNNISTYY

Jo sotiemme aikana sotalesket olivat perustaneet eri puolille maamme yhdistyksiä, jotka toimivat silloisen Suomen Aseveljien Liiton suojissa. Tämä epäpoliittinen hyvin suuren jäsenmäärän saanut liitto oli poikkeuksellisen merkittävä koko suomalaisessa yhteiskunnassa ja sen panos sosiaalisen vastuun kantamisessa oli huomattava silloisissa vaikeissa olosuhteissa. Suomen Aseveljien Liitto jouduttiin kuitenkin lakkauttamaan 25.1.1945 edellisenä syksynä Neuvostoliiton kanssa tehdyn välirauhansopimuksen perusteella. Tämän jälkeen sotaleskillä ei ollut heidän etujaan ajavaa yhteistyöelintä.

Vuoden 1945 alussa sotaleskiä oli Helsingissä työhuoltolain mukaisilla ammattikursseilla. Tällöin syntyi ajatus oman järjestön perustamisesta. Se perustettiin 17.2.1945. Nimi oli aluksi Sotaleskien Huolto ry. Myöhemmin järjestöön tulivat mukaan myös sodissa kaatuneiden vanhemmat ja liiton nimi muutettiin eri vaiheiden jälkeen Kaatuneitten Omaisten Liitto ry:ksi.

Liiton tehtävänä oli aluksi sotaleskien perheiden etuuksien ajaminen lainsäädännöllisesti siten, että lesket pystyisivät yksin vastaamaan perheensä taloudesta, lasten kasvatuksesta ja koulutuksesta.

Kaatuneitten omaisten Liiton Oulaisten alaosasto

Oulaisten kaatuneitten omaisten yhdistyksen tarkoituksena on toimia sotaorpojen ja muiden kaatuneitten omaisten hyväksi valvomalla heidän etujaan ja toimimalla heidän puolestaan. Yhdistyksen tarkoituksena on myös vaalia sodissa kaatuneitten omaisten yhteistoimintaa ja jäsentensä virkistystoimintaa.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys kerää ja tallentaa tietoa kaatuneitten omaisten vaiheista ja kokemuksista sekä harjoittaa alaan liittyvää tutkimusta. Yhdistys voi järjestää esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia, tutustumiskäyntejä ja muita vastaavia tapahtumia, harjoittaa julkaisu ja tiedotustoimintaa, pitää yhteyttä yhdistyksen tarkoitusperiä edistäviin viranomaisiin, viranomaisiin, päättäjiin ja tiedotusvälineisiin. Yhdistys voi toimintansa

tukemiseksi asianmukaisen luvan saatuaan järjestää arpajaisia ja rahankeräyksiä sekä vastaanottaa lahjoituksia.

4. KATSAUS OULAISTEN KAATUNEITTEN YHDISTYKSEN TOIMINTAAN

Yhdistyksen toiminta on ollut pienimuotoista, tarkkaa tietoa jäsenmääristä ei ole käytettävissä. Edesmenneen puheenjohtaja Aarto Arvion mukaan toiminta on ollut merkityksellistä, koska se on tarjonnut mahdollisuuden osallistua arvokkaaseen työhön.

Vuonna 2015 Yhdistyksessä oli jäseniä 25. Osa oulaistelaisista kaatuneitten omaisista on jäsenenä nyt 10 -vuotisjuhliiaan viettävävässä Oulun Eteläisen sotaorpojen yhdistyksessä. Oulaisissa on elossa yksi soteleski.

Oulaisten kaatuneitten yhdistyksen toimihenkilöitä

Osaston ensimmäinen puheenjohtaja oli rouva Signe Nirviö (nyk. Braithwaite)²². Maanviljelijä Albert Arvio johti osastoa toistakymmentä vuotta (1944 - 62)²³. Virallisesti yhdistys on perustettu vasta vuonna 1946. Koska alkuvaiheen asiakirjat ovat kadoksissa, asiaa ei voida tarkistaa. Hänen jälkeensä puheenjohtajuus siirtyi 1960-luvun puolivälissä pankinjohtaja Aarto Arviolle (1963 -97, joka toimi puheenjohtajana vuoteen 1997 saakka. Olavi Saukko johti yhdistystä 14 vuoden ajan (1998 – 2011). Sen jälkeen puheenjohtajana on ollut Kaija Sepponen.

Yhdistyksen pitkäaikaisia sihteereitä ovat olleet Ida von Rutenhjelm ja Irene Roukala, viimeksi mainittu 20 vuoden ajan (1975 – 1995). Hän toimi myös yhdistyksen rahastonhoitajana vuosina 1972 -1974.

Inga Roukala vastasi rahastonhoidosta vuosina 1997 -2008 ja oli myös yhdistyksen sihteerinä. Vuodesta 1996 alkaen Raili Saari toimi Huoltoviesti lehden asianhoitajana.

---

²² Turunen 1995.

²³ Kärkkäinen 1999.

Vuodesta 2009 alkaen näitä tehtäviä on hoitanut Tuula Pajala. Mainitsemisen arvoista on, että Arvion suku on koko yhdistyksen historian ajan ollut aktiivisina toimijoina yhdistyksessä. (Perustaja ja puheenjohtaja Albert Arvio, puheenjohtaja Aarto Arvio, sihteerirahastonhoitaja ja Huoltoviestilehden yhteyshenkilönä ensin Raili Arvio ja hänen jälkeensä Tuula Pajala, Paavo Jylkkä varapuheenjohtaja ja hallituksen jäsen.)

Pitkäaikaisia johtokunnan jäseniä ovat olleet mm Hulda Epäily, Signe Braitwaite, Lempi Ritola, Emma Savukoski (26 v), Olavi Saukko (48 v), Alli Arvio (27 v), Kyllikki Kemppainen (24 v), Raili Saari (29 v), Vera Höglund (26 v), Vieno Hurnasti (joka on Lempi Ritolan tytär), Elli Perikangas ja Paavo Jylkkä. Pitkäaikaisina tilintarkastajina ovat toimineet Julia Epäily 1973 -2010), Kaisa Kattilakoski (1967- 2007).

Vuoteen 1970 saakka yhdistyksellä oli myös ravintolatoimikunta. Emma Savukoski toimi kokoonkutsujana. Vuosien mittaan ravintolatoimikunnassa ovat olleet mukana mm Aino Hintsala, Irene Roukala, Elsa Karhunen, Inga Roukala, Vera Höglund, Alli Arvio, Ida von Rutenhjelm ja Lempi Ritola

Vuoteen 1980 asti valittiin erityiset kyläasiamiehet. Matkanivan kyläasiamiehenä toimi Sisko Päivikkö, Annosten Martta Erkkilä, Piipsjärvellä Toimi Lehto, Sisko Mikkoja ja Anna Pienihäkkinen. Petäjäskoskella Helmi Uusitalo, Marjatta Niemi ja Eeva Kallio. Kipualla Hilma Isokangas ja Honkarannalla Liisa Tikkala ja Jenny Kärki. Törmäperällä ja Eskopäässä Ida von Rutenhjelm ja Olavi Saukko. Yhdistys valitsi ravintolatoimikunnan vuoteen 1971 saakka. Siihen kuuluivat mm Emma Savukoski, Aino Hintsala, Irene Roukala, Elsa Karhunen, Inga Roukala, Vera Höglund, Alli Arvio, Ida von Rutenhjelm ja Lempi Ritola.

Varainhankinta

Useimmissa järjestöissä jäsenmaksut ovat merkittävin itse hankittu tulonlähde. Kaatuneitten omaisten järjestöissä tämä periaate olisi ollut mahdoton toteutettavaksi. Huoltoeläkkeet olivat niin pieniä, että soteleskien oli pakko työskennellä kodin ulkopuolella usein jopa kahdessakin työssä selviytyäkseen taloudellisesti. Tämän vuoksi olisi ollut kohtuutonta verottaa heiltä korkeita jäsenmaksuja. Jäsenmaksut olivat nimellisiä ja niiden kerääminen lopetettiin vuonna 1979. Uudelleen jäsenmaksujen kerääminen aloitettiin vuonna 1997. Yhdistys sai satunnaisesti tuloja myös jumalanpalveluksessa kannettavasta kolehdista.

*"Syksyllä veteraanien kirkkopyhän jumalanpalveluksessa kannetusta kolehdista saimme osuuden."*²⁴

Alaosastojen jäsenet osallistuivat **Kunniavelkakeräykseen**, josta vuodesta 1954 alkaen käytettiin nimeä Kunniavelka kaatuneille. Liitto sai loppusummasta 50 %, piiri 20 % ja alaosasto 20 %. Keräys siirtyi Puolustusvoimille 1980-luvulla jäsenistön ikääntymisen vuoksi.

*"Osallistuimme Kunniavelka-keräykseen. Keräys onnistui hyvin."*²⁵

Yhdistyksen jäsenet pitivät kuukausittain **ompeluiltoja**, joissa he valmistivat käsitöitä myyjäisiin. Myös muulla tavoin kerättiin myytäviä tuotteita.

Avustus- ja neuvontatyö

Vuoteen 1972 saakka yhdistys osallistui joulubasaariin. Saatu tuotto jaettiin joulunaikana raha-avustuksina, lahja- ja kukkapaketteina jäsenistölle. Oulaisten kaatuneitten omaiset ry:lle tuli avustuspyyntöjä esimerkiksi invalidipyörän ostamiseen.

Yhdistys on auttanut jäsenistöään erilaisten tukien ja avustusten hakemisessa. Esimerkiksi vuonna 1996 yhdistys auttoi neljää sotaleskeä hakemaan lisähuoltoeläkettä.

Yhdistykselle on ollut tärkeää myös jäsenten toimintakyvyn ylläpitäminen.

*"Esiteltiin lomaliiton järjestämät tuetut liikunta ja virkistyslomat."*²⁶

*"Kokoukselle esiteltiin Marielundissa järjestettävät kuntoutusjaksot sotaleskille. Liiton jäsenillä on mahdollisuus hakea ensi kesäksi lomaliiton ns sosiaalilomaa."*²⁷

²⁴ Kaatuneitten omaisten Oulaisten osasto toimintakertomus 2002.

²⁵ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1989.

²⁶ Oulaisten kaatuneitten omaiset. Pöytäkirja 1996.

”Suomen naisten huoltosäätiö lahjoitti Oulun piirille 20 000 mk kuntoutusta varten. Siitä sai yksi sotaorpo kuntoutusrahaa 900 mk.”²⁸

Vielä nykyisin sotaleskien on mahdollista saada pientä avustusta toimintakyvyn ylläpitämiseen Kaatuneitten omaisten liiton kautta. Avustus tuloutetaan yhdistykselle, joka maksaa avustuksen sotaleskelle kuitteja varten. Viime vuosina tätä avustusta on saanut ainoa elossa oleva sotaleski.

Yhdistyksen jäsenten huolena ovat olleet myös ikääntyvät sotaorvot:

”Todettiin sotaorpojen ikääntyneen ja toivottiin edes heidän saavan tarpeittensa mukaista kuntoutusta.”²⁹

Yhdistys on ollut aktiivisesti yhdessä Oulun Eteläisen sotaorpojen kanssa viemässä sotaorpojen kuntoutusasiaa eteenpäin.

Vuosikokoukset

Oulaisten kaatuneitten omaiset ry:n toimintavuosi alkaa vuosikokouksella, joka sääntöjen mukaan pidetään helmikuun loppuun. Vuosikokouksessa käsitellään toimintakertomus, tilinpäätös, tilintarkastajien lausunto ja myönnetään vastuuvapaus hallitukselle sekä hyväksytään toimintasuunnitelma. Lisäksi valitaan kokousedustajat Kaatuneitten omaisten Oulun piirin (kaksi edustajaa) ja Kaatuneitten omaisten liiton kokouksiin (yksi edustaja). Vuosikokouksen jälkeen on pidetty hallituksen järjestäytymiskokous, jossa on valittu varapuheenjohtaja ja sihteeri – rahastonhoitaja sekä Huoltoviestin yhdyshenkilö.

Vuosikokouksissa paikalla on yleensä ollut kymmenkunta jäsentä. Kokoukset pidettiin aluksi puheenjohtajan kotona, myöhemmin Merita pankissa, kahvila-konditoria Hågmanilla ja myöhemmin Taukokankaalla. Tavallista oli, että talon emäntä tarjosi kokousväelle kahvit maukkaiden leivonnaisten kera. Vuosikokous ei ollut pelkästään virallisten kokousasioitten

---

²⁷ Oulaisten kaatuneitten omaiset. Pöytäkirja 1997.

²⁸ Oulaisten kaatuneitten omaiset. Pöytäkirja 1996.

²⁹ Oulaisten kaatuneitten omaiset. Pöytäkirja 2004.

käsittelyä, vaan voimaannuttavaa yhdessä oloa. Seuraavassa otteita toimintakertomuksista vuosien varrelta.

”Käsittelimme vuosikokousasiat. Lopuksi seurustelimme ja vaihdoimme kuulumiset, siinä vierähtikin useita tunteja.”³⁰

”Oulaisten osaston vuosikokous pidettiin Raili Saarella 1992. Maukkaiden pullien kera juotu kahvi, eritoten ihanat kampanisut tuovat aina mieleen Arvion tädin, joka jaksoi joka ikiseen tilaisuuteen vuosia, vuosia leipoa kampanisut ja niin oli meillä mukana olevilla juhlamieli yllä.”³¹

”Oulaisten alaosaston vuosikokous pidettiin 11.2.1993 Anna ja Veikko Pienihäkkisellä. Oli ihana mennä kauniin, kirkkaan, keväisen luonnon keskelle, puhdas valkoinen lumi jalkojen alla ja paistava aurinko kirkkaalla taivaalla ja vielä lisäksi ystävällinen isäntäväki lausumassa tervetulleeksi, että voiko elämä olla meikäläiselle enää ihanampaa. Olen aina kertonut, miten maukkaita kahvipullia olemme vuosikokouksissa saaneet täälläkin kodissa. Mutta unohtaa ei sovi tässä talossa emännän leipomia rieskoja. Sanoisin, että ne ovat vertaansa vailla. Kiitos Annalle vielä kerran.”³²

Kaatuneitten muiston vaaliminen

Kaatuneitten muistopäivää on vietetty perinteisesti toukokuun kolmantena päivänä. Juhla alkaa jumalanpalveluksella, jossa tekstinlukijana ovat olleet kaatuneitten omaiset. Seppelpartio käy sankarihaudoilla. Yhdistyksen toimihenkilöitä on myös pitäneet sankarihaudoilla puheita ja osallistuneet seppelpartioon.

---

³⁰ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1991.

³¹ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1992.

³² Oulaisten kaatuneitten omaiset, toimintakertomus 1993.

³³ Kaatuneitten omaisten Oulaisten osasto toimintakertomus 1998.

”Aino-Maija Järvinen piti vaikuttavan puheen sankarihaudalla Kaatuneitten muistopäivänä.”³³

Pari puhetta on jäänyt yhdistyksen arkistoon: Seuraava puhe on yhdistyksen alkutaipaleelta. Sen sanoma on vielä ajankohtainen myös tänä päivänä. Puhuja ja päivä ei ole tiedossa.

”Vietämme jälkeen tätä meille niin muistorikasta kaatuneitten muistopäivää, päivää, joka on niin raskas, mutta rakas. Rakas siksi, että poismenneen läheisemme paikka tuntuu tänään niin tyhjältä ja kaipaus sanomattoman suurelta; rakas siksi, että meidät jokainen sykehdyttää tänä päivän kiittämään rakasta omaista siitä rakkaudesta ja huolenpidosta, mikä hänen eläessään tuli osaksemme. Tänä päivänä seisahdumme tavallista useammin omaisemme kuvan eteen, panemme kukkia hänen maljakkoonsa, muistelemme hänen sanojaan ja puheitaan. Näin muodostuu tästä muistopäivästä kohokohta keskelle arkista aherrusta.

Mutta pelkät muisto eivät riitä, elämä jatkuu vaativana, taistelu leivästä niiden kohdalta, jotka ovat menettäneet läheisen huoltajan, on tavattoman kireä. Monen äidin, isän, ja sotelesken asema on rahan arvon alenemisen tähden tullut aivan kestävämmäksi. Eläke on mitättömän pieni, aniharva kaatuneitten omaisista voi omalla työllään saada suuriakaan ansioita. Kaatuneitten omaiset ovat myöskin joutuneet kokemaan, että heille läheisten omaisten muistoon häipynyt niiden mielestä, jotka ovat saaneet omaisensa takaisin sodasta ja joiden leipä on niin leveä, että hei nähdä toisten hätää.

Niiden miesten muisto, jota tänään olemme kokoontuneet kunnioittamaan, velvoittaa meitä jokaista huolehtimaan toinen toisistamme. Ennen kaikkea meidän, jotka olemme saman kohtalon alaisia, tulisi tuntea lämmintä myötätuntoa toinen toisiamme kohtaan, sillä kuulumme suureen perheeseen, jonka jäseniksi olemme kohtalon pakosta joutuneet. Monesti myös meidänkin keskuudessa esiintyy väärinymmärrystä esim vanhempien ja soteleskien välillä jonkinlaista kilpailua siitä, kenen suru ja menetys on suurin, mutta ihmissilmin

---

katsoessaan on tätä vaikea ratkaista, sillä jokaisen menetys on yhtä suuri; rakas omainen on poissa ja hän yhtä läheinen äidille, isälle ja soteleskelle.

Meidän kaatuneitten omaisten tulisi aina muistaa, että jos me tunnemme keskinäistä vastuuntunnetta toisistamme, tuemme niitä, jotka ovat avuttomia ja heikkoja ja taloudellisen tuen tarpeessa, on myöskin olemassa toivoa siitä, että yhteiskuntakin tuntee jatkuvaa halua auttamisessa. Mutta jos keskuudessamme syntyy riitaisuuksia ja keskinäistä kateutta, silloin myöskin ympäristön myötätunto vähitellen häviää. Ei kukaan mielellään auta sellaista, joka ei soisi toiselle mitään, vaikka tämä lähimmäinen vaeltaa saman surun taakan alla kuin asianomainen itsekin.

Kuinka monta kerta ollaan valmiita tuomitsemaan niitä äitejä, jotka yksin joutuvat huoltamaan perhettään ja kasvattamaan lapsiaan ajattelematta ollenkaan sitä, kuinka suuri taakka asianomaisella äidillä on. Normaalisti perheessä elatus – ja kasvatushuolet jakaantuvat kahden henkilön, äidin ja isän kesken, mutta soteleski joutuu yksin vastaamaan molemmista tehtävistään puhumattakaan siitä miten suru häntä painaa ja rasittaa. Samoin on usea vanha äiti ja isä joutunut avuttomaksi, kun heidän huoltajansa on poissa. Vanhuus, jonka piti olla turvattu ja valoisa, on muuttunut harmaaksi ja köyhäksi. Näiden tosiasioiden luulee panevan ajattelemaan jokaisen lämpimin ajatuksin kaatuneitten omaisia ja olemaan valmiit tukemaan heitä sekä henkisesti että aineellisesti.

Kaatuneitten omaiset ovat perustaneet oman järjestön, joka virallisena elimenä valvoo tämän ryhmän jäsenten etuja. Se on lyhyensä toimikautenaan, vähän kolmatta vuotta toimineena, kasvanut suureksi koko maata käsittäväksi järjestöksi, johon kuuluu jäseniä kaikista kaatuneitten omaisten piireistä ympäri maan. Puheenjohtajana toimii eduskunnan puhemies K-A. Fagerholm ja johto – ja toimikuntiin edustajia kaikista kaatuneitten omaisten ryhmistä. Paitsi henkistä tukea, on järjestö voinut antaa myös taloudellista apua ennen kaikkea sairastapauksissa. Voidakseen entistä tehokkaammin auttaa ja tukea vaikeuksissa kamppailevia jäseniään, tarvitsee järjestö jatkuvaa myötätuntoa sekä yhteiskunnan että jäsenten taholta. Toivommekin, että järjestö saa

edelleenkin toivomaansa tukea ja puolestaan voi auttaa jokaista ahdingossa olevaa ja tukea kaipaavaa. Myöskin toivomme, että kaatuneitten omaiset saisivat ystävällisen sanan ja valoisan hymyn niiltä, joiden kanssa joutuvat koetuksiin, sillä ystävällisyys on usein suuriarvoisempi kuin käteen annettu ropo.

Hyvät vieraamme, olen teille kertonut niistä asioista, jotka meidän kaatuneitten omaisten mieliä lakkaamatta askarruttavat. Toivon, että jokainen läsnäolija lämpimin ajatuksin muistaisi niitä, joiden muistojuhlaa tänään vietämme ja niitä omaisia, jotka ovat heitä jääneet kaipaamaan. Koettakaamme kaikin yhdessä, surustamme huolimatta, suunnata katseemme ylöspäin ja eteenpäin kohti valoisaan tulevaisuutta.

Yhdessä olitte omaa ja lastenne tulevaisuutta suunnitelleet ja rakentaneet. Siksi teidän kohtalonne tänä kaatuneitten muistopäivänä koko kansamme ajatusten kohteena. Me emme voi enää saada takaisin niitä kymmeniä tuhansia perheenisiä ja poikia, jotka ovat taistelukentillä kaatuneet, mutta heidän hyvä ja kaunis muistonsa elää jatkuvasti keskuudessamme. Unohtamatta hetkeksikään rakkaita vainajiamme, meille on kuitenkin tärkeätä, että me myös tänä päivänä luomme katseemme eteenpäin, siihen, mitä meidän olisi nyt tehtävä, jotta sodan tuottamat kauheat kärsimykset ja puutteet voitaisiin mahdollisimman pian keskuudestamme poistaa. Tällöin meidän ensisijaisena tehtävänä on se, että kaatuneitten vaimot, lapset ja vanhemmat, jotka huoltajansa liian aikaisen poismenon takia ovat joutuneet vaikeuksiin, autetaan niitä selviytymään. Tähän uhrimieleen velvoittaa meitä se suuri muisto, jota me nyt olemme kokoontuneet kunnioittamaan”.

Sankarihaudat

Sankarivainajien hauta-alueiden hoito ja kaunistaminen on ollut yhdistykselle tärkeää. Tästä seuraava kannanotto vuosilta 1992 ja 1993.

”Tässä vuosikokouksessa jäsenten erityistä huomion ja keskustelun kohteena olivat Oulaisten sankarihautoja koskevat asiat eritoten huono kuntoja epäonnistuneet kesäkukat. Tästä päätettiin panna Pyhäjokiseutuun vuosikokous selvitykseen maininta, joka myös toimitettiin.”³⁴

”Vuonna 1993 olemme iloksemme saaneet nähdä miten edellisen vuoden huolemme sankarihaudoista tuotti tulosta. Hautojen hoito ja kunto oli kokonaan toista luokkaa kuin edellisinä vuosina sekä kesäkukat onnistuneet verrattuna aikaisempiin kesiin joten omaistemme kummut kaikin puoliin kauniit nykyään.”

Vuonna 1998 Olavi Saukko teki aloitteen kynttilöiden sytyttämisestä sankarihaudoille:

”On todettu, että jouluaattona kaikilla omaisilla ei ole mahdollisuutta tuoda kynttilää kaatuneitten omaisten haudoille. Päätettiin esittää seurakunnalle, että se huolehtisi kynttilät jokaiselle sankarihaudalle.”³⁵

Aloitteesta tuli perinne: Oulaisten kaupungin avustuksen ja Halpa-Hallin myötävaikutuksella jokaisena jouluaattona kynttilät palavat sankarihaudoilla. Partiolaiset ja kaatuneitten omaiset sytyttävät kynttilät jouluaattona klo 13.30. Kynttilöiden sytyttämisestä ilmoitetaan seurakunnan kirkollisissa tiedoissa ja mukaan kutsutaan kaikki oulaistelaiset. Koska tilaisuus on ennen perhekirkkoa, olemme ajatelleet, että nuorilla vanhemmilla on silloin hyvä tilaisuus kertoa lapsilleen, miksi valkea ristirivistö on kirkkotarhassa.

Oulaisten kaatuneitten omaiset ovat olleet mukana myös koulujen seinille laitettujen **sankaritaulujen hankinnassa**. Nyt nämä sankaritaulut koristavat seurakuntakodin juhlasalia. Valitettavasti tästä ei ole tallessa kuin seuraava, silkkipaperille kirjoitettu dokumentti:

”Kaatuneitten Omaisten Liitto, Oulaisten A.O. Oulainen 24.4.1962

Pyrkimyksenä saada hankituksi sankaritaulut kuntamme kansakouluille käännyimme nyt paikkakunnalla toimien eri yhdistysten puoleen. Olemme

---

³⁴ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1992

³⁵ Oulaisten kaatuneitten omaiset, pöytäkirja 1998.

laatineet kirjelmän, jonka oikovedos seuraa oheisena, lähetettäväksi Kunnanvaltuustolle ja Seurakunnalle.

Toivomme, että tutustuttuanne kirjelmään tullette allekirjoittamaan sen yhdistyksenne puolesta joko sellaisenaan tai haluamallanne tavalla muutettuna. Allekirjoituksesta pyydämme ilmoittamaan mahdollisimman pian. Oulaisten Reserviupseerikero r.y. Eero –Veli Saine, pj, Martti Soini, siht.”

Virkistystoiminta

Yhteisistä kokoontumisista kertoo Olavi Saukon pihapiirissä järjestetyt jo perinteeksi muodostuneet kesäpäivän tapahtumat:

*”Olavi Saukko esitti osallistumista Oulaisten kulttuurilautakunnan järjestämään runon ja laulun iltaan kotipihallaan. Samanaikaisesti oli esillä Olavi Saukon käden töitä, tauluja ja veistoksia.”*³⁶

*Kävimme tutustumassa Olavi Saukon pihapiiriin 28.7.1998. Hän on taidokkaasti ryhmittänyt upeita veistoksia sovittaen muuntelemaan maastoon ja kukkaistutuksiin, muistuttaen menneitä vuosikymmeniä. Kokonaisuus on puhutteleva.*³⁷

---

³⁶ Oulaisten kaatuneitten omaiset. Pöytäkirja 1998.

³⁷ Kaatuneitten omaisten Oulaisten osasto toimintakertomus 2004.

*"OULAINEN Saukontielle **Olavi Saukon** pihaan kerääntyy kymmenittäin ihmisiä. Kaikki ovat tulleet katsomaan Olavin uusia veistoksia ja kuuntelemaan elävää musiikkia. Teen yhteistyötä esimerkiksi seurakunnan kanssa. Minulta he eivät vaadi mitään muuta kuin, että saavat tulla paikalle, Olavi Saukko kertoo.*

Tänä kesänä Olavin pihalla on reilusti yli 20 erilaista veistosta. Olavi kertoo laskevansa yhdeksi veistokseksi aina koko työn, vaikka siinä olisi monta hahmoa ja osaa. Tavoitteita minulla on vielä paljon. Kun inspiraatio iskee, se ei helpota eikä jätä rauhaan ennen kuin työ on tehty. Innostus saattaa kolkutella takaraivossa vuodenkin päivät, Saukko toteaa.

Saukko kertoo töidensä ilmentävän alueen historiaa ja oman elämänsä muistoja³⁸

Isänmaalliset tilaisuudet

---

³⁸ www.Pyhajokiseutu.fi

Jäsenistö on osallistunut isänmaallisiin tilaisuuksiin. Erityisen merkittävällä sijalla toiminnassa on ollut sotiemme veteraanien kanssa yhteisesti pidettävät kirkkopyhät. Aarto Arvion mukaan toiminta ei ole ollut näkyvää, arvokasta se kuitenkin ollut se, että alaosasto on toiminut ja suonut paikkakunnalla asuville kaatuneitten omaisille tilaisuuden osallistua arvokkaaseen työhön.³⁹

”Olemme olleet Oulaisten kaupungin ja seurakunnan ynnä eri järjestöjen isänmaallisissa tilaisuuksissa pitkin vuotta. Kuten kansallinen veteraanipäivä 27.4. Kaatuneitten muistopäivän vietto toukokuussa, Itsenäisyyspäivän vietto 6.12. Sotainvalidien ja veteraanien joulujuhlissa, joissa molemmissa oli hyvä joulumieltä sytyttävä ohjelma ynnä aito joulutarjoilu.”⁴⁰

”Meidän sukupolvelle on aina isänmaan olojenseuraaminen ja isänmaallisissa juhlissa mukana olo sydämen asia ja varsinkin Suomi 75 – vuotta on virittänyt meidät todelliseen juhlahenkeen. Koko vuoden ajan on ollut mitä erilaisempia juhlia ja olemme kiitollisia, että olemme jaksaneet olla kaikissa innolla mukana. Toivottavasti ensi vuonnakin Luoja antaa elämämme jatkua yhtä hyvänä. Kiitos jokaiselle Teille vuoden mittaisesta yhdessäolosta.”⁴¹

”Kuten joka vuosi ennenkin olemme olleet mukana sotainvalidien ja sotaveteraanien joulujuhlissa. Riisipuuro ja torttukahvit ovat maistuneet, kuten ennenkin ja juhlaohjelmajoulunhenkeä ja muistoa virkistävä, lämmittävä. Voi vain todeta ja sanoa: Luojan kiitos kun jaksamme kokoontua yhteisiin harrastuksiin virkistäytymään.”⁴²

31.10.2004 vietettiin sotaveteraanien, - invalidien ja kaatuneitten omaisten kirkkopyhää. Tekstin luki Eero Arvio. Jumalanpalveluksen jälkeen seurakunta tarjosi kahvit seurakuntatalolla.”⁴³

---

³⁹ Kaatuneitten Omaisten Oulun piiri

⁴⁰ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1993.

⁴¹ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1992.

⁴² Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1991

⁴³ . Kaatuneitten omaisten Oulaisten osasto toimintakertomus 2004.

Itsenäisyyspäivän vietto on ollut jäsenistöllemme yksi tärkeimmistä tapahtumista. Kaatuneitten omaiset ovat lukeneet tekstin kirjossa ja osallistuneet seppelpartioon. Sankarihaudoilla käynnin jälkeen on osallistuttu itsenäisyyspäivän juhlaan.

6.12.2004. Itsenäisyyspäivän jumalanpalveluksen jälkeen oli kunnianosoitus sankarihaudoilla. Olavi Saukko osallistui seppeleen laskuun. Itsenäisyyspäivän juhlaa vietettiin Oulaisten Instituutilla. Kaatuneitten omaisten Oulaisten osasto toimintakertomus 2004.

5. TOIMINTAA KAAATUNEITTEN OMAISTEN LIITON OULUN PIIRISSÄ

Sotaleskien ja Kaatuneitten Omaisten Huolto ry:n Oulun piirin perustava kokous pidettiin Ylivieskassa 30.10.1949. Vuonna 1957 nimi muutettiin Kaatuneitten Omaisten Liitto ry:ksi Piirin tarkoituksena oli maakunnallisena elimenä ylläpitää jäsenyhdistyksissä luottamusta tulevaisuuteen ja oma-aloitteisuutta, toimia jäsenyhdistysten yhteisenä keskusjärjestönä varjojen keräämiseksi vaikeuksissa olevien kaatuneitten omaisten huoltoon ja valvoja ja ohjata jäsenyhdistysten toimintaa liiton antamien suuntaviivojen mukaan. Piirin ensimmäisessä hallituksessa oli jäsenenä maanviljelijä Albert Arvio Oulaisista. Piirihallitus osoitti heti tarpeellisuutensa, kun se joutui välittömästi hoitamaan alueellista ongelmaa, hallavahinkojen hoitamista.

Kaatuneitten omaisten omassa yhdistyksessä on sen toiminnan ajan korostettu seuraavia tehtäviä: Omaisten keskinäisen yhteyden ylläpitoa (vertaistuki, edunvalvoja), auttaa aineellisesti (huoltotyö), valaa luottamusta (hengellinen työ).

Piirin sääntöjen mukaan joka vuosi pidetään piirikokous maaliskuun puoliväliin mennessä. Maanviljelijä Albert Arvio oli piirihallituksen jäsen 1949-1965. Aarto Arvio oli piirihallituksen jäsenenä 1965-1986 ja varapuheenjohtajana 1965-1973.⁴⁴ Kaija Sepponen 2014 - 2015. Hän oli myös piirihallituksen varapuheenjohtaja.

Alaosastot maksoivat nimellisen liittoveron piirin toimintaa varten. Vähäisyyttä kuvastaa se, että vuonna 1947 vain noin kaksi prosenttia piirin omasta varainhankinnasta kertyi jäsenmaksutuotoista. Varoja hankittiin järjestämällä arpajaisia ja keräyksiä.

”Piirisihteeri Mirja Manninen ilmoitti kirjeessään 24.10.1992, että neuvottelupäivät ovat Oulussa 26.11.1992 ja että Oulaisten osaston vuoro on järjestää arpajaiset. Tuiran seurakunta piti meidät vieraana ja tarjosi seurakuntakodilla ruokailun kaikille. Otimme yhteyttä täällä Oulaisissa Kaatuneitten omaisiin ja kaikki ottivat asian omakseen ja lahjoituksia tuli niin runsaasti että tulos oli paras mk 900 Oulussa järjestetyistä arpajaisista. Oulussa ihmettelivät miten saimme sellaisen tuloksen. Meille jokaiselle ovat omat omaiset läheisiä ja olemme valmiit tekemään lahjoituksia. Oulaisten osastolle saatiin mk 355. Kiitos vielä kerran.” Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1992.

Lahjoituksena oli tullut rahaa ja tavaraa: 2 puukauhaa, 2 puulusikkaa, leivonnaisia, pyyheliina, tyynynliina, patalappu, käsinkudottuja liinoja, leivonnaisia, suklaarasia, adventtikynttilöitä, hunajaa, kahvipaketti.

Varojen huomattavana tukijana on ollut kauppias P. Seppi, joka testamenttasi osan varoista piirille. Varat sijoitettiin kiinteistöön ja siitä saadun vuokratuoton ansioista ei kannettu liittoveroa.

Oulun piirin toiminnan aktiivisuus on perustunut järjestöportaiden keskinäiseen kanssakäymiseen, neuvottelu- ja suunnittelutoimintaan. Kouluneuvos Meeri Päivänsalon puheenjohtajakaudella 1987 aloitettiin vuosittain tapahtuvat neuvottelu- ja suunnittelutilaisuudet. Koska vapaaehtoisin voimin toimivalle piirin johdolle tuotti vaikeuksia vieraila alaosastojen luona, tämä ratkaisu osoittautui onnistuneeksi. Tapahtumaan osallistuivat alaosastojen vastuulliset toimihenkilöt. Varsinkin aloitteleville toimihenkilöille ne olivat hyviä perehdyttämistilaisuuksia. Yhtenä teemana oli alaosastojen antamat selostukset toiminnasta. Virallisen ohjelman lisäksi oli ”mieltä lämmittävää ja virkistävää ohjelmaa.” Piirinkin taloudellinen tilanne oli vaikea, joten aina ei neuvottelupäiviä pystytty järjestämään.

”Piiri ei voinut järjestää huonon taloudellisen tilanteen takia syksyn neuvottelutilaisuutta. Oulun seurakunnilla ynnä rahalaitoksilla oli viime vuonna

niin tiukka rahatilanne, etteivät voineet järjestää meille mieltä virkistävää kodikasta yhdessäolotilaisuutta.”⁴⁵

Kaatuneitten omaiset Oulun piiri järjesti viimeisen kerran neuvottelutilaisuuden osastojen puheenjohtajille ja piirihallituksen jäsenille 13.10.2013. Aiheina oli mm yhdistysten toiminnan tilanne, piirin alueen soteleskien määrä ja Kaatuneitten omaisten Liiton hengelliset ja kulttuuripäivät Oulussa v 2015.

Kaatuneitten omaisten keskinäistä yhteyttä lujittamaan järjestettiin kesäjuhlia. Juhlissa oli hengellisen sanoman lisäksi runsaasti lainsäädännöllistä tiedottamista, tiedottamista, keskustelua ja ohjausta. Kesäjuhliin osallistui vuosittain 200 – 400 henkilöä.

Vuonna 1997 Oulaistelaisten vuoro järjestää kesäjuhla. Kesäjuhlan juhlapuhujana oli kouluneuvos Taimi Lohi. Juhlapuheessaan hän ansiokkaasti käsitteli suomalaisuutta, mikä on yksi itsenäisyyden kivijalka. Taimi Lohi ohjasi kuulijansa huomaamaan, että itse asiassa suomalaiset ovat olleet henkisesti itsenäinen kansakunta jo paljon ennen itsenäisyysjulistusta. Itsenäisyyden juhluvuotena on aiheellista korostaa, että itsenäisyyden aikaansaaminen ja pelastaminen ovat tärkeimmät saavutukset, mutta keskeistä on sen sisältö. Itsenäistyttyäessä oli suomalaisilla oma kansallistunto. Sen ainekset muodosti kulttuuri laajasti ymmärrettynä. Taimi Lohen juhlapuhe oli kuulijoille suomalaisen identiteetin syväluotaus. Hän on aina ollut valmis avustamaan ja juhlistamaan Oulun piirin ja sen alaosastojen tilaisuuksia.⁴⁶ Oulaisissa kesäjuhlia järjestettiin vuosina 1954,1962 ,1982 ja 1997.⁴⁷

”Kesäjuhlaa vietettiin 2.6.1991 Kalajoella, ensin kirkossa ja kunniakäynti sankarihaudalla sitten erittäin onnistunut päiväjuhla monipuolisine juhlaohjelmineen, puheet, laulut ynnä kuorot. Sää suosi oli mielenkiintoista viettää kesäsunnuntai yhdessä.”⁴⁸

”Piirin kesäjuhlaa vietettiin 7.6.1992 Kiimingissä. Huolimatta siitä, että yhdistys oli vasta henkiin uudelleen herätetty, juhlat olivat onnistuneet. Erikoisesti lasten

⁴⁵ . Oulaisten Kaatuneitten omaisten toimintakertomus 1993

⁴⁶ Kaatuneitten Omaisten Liitto ry Oulun piiri 50-vuotta1999 juhlaulkaisu.

⁴⁷ Kaatuneitten Omaisten Liitto ry Oulun piiri 50-vuotta 1999 juhlaulkaisu.

⁴⁸ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1991.

esittämä lauluesitys oli vertaansa vailla. Nähdä Kiiminki ensikertalaiselle oli mieleenpainuva asia, kirkko ja luonto.”⁴⁹

”13.7.2004 KOL:n Ylivieskan osasto kutsui osastomme jäsenet vierailulle Ylivieskan museolle. Alavieskan osasto oli myös mukana. Ohjelmassa oli hartaustilaisuus, kahvitarjoilu ja arvontaa. Vieraille esiteltiin museoalue, rakennukset olivat siistit ja esineet hyvin esillä. Kiitokset Ylivieskan osastolle hyvin järjestetystä tilaisuudesta. Osallistujia meiltä oli neljä.”⁵⁰

”Kalajoen kaatuneitten omaiset kutsuivat kesäpäivän viettoon 7.6.2017. Seurakuntatalolla olleen kahvivilaisuuden jälkeen tutustuimme Kalajoen kirkkoon ja paikallisiin nähtävyyksiin.”⁵¹

” Ylivieskan kaatuneitten omaiset järjestivät kesäkauden päättäjäiset 29.08.2008 Puuhkalan museomäellä, jossa kävimme tilataksilla.”⁵²

Kaatuneitten omaisten Oulun piirin lippu vihittiin 17.6.1990 piirin kesäjuhlien yhteydessä Raahen kirkossa. Vihkimisen suoritti teologian tohtori Kalevi Silvola.⁵³

6. KAATUNEITTEN OMAISTEN LIITTO

Sotaleskien ja Kaatuneitten Omaisten Huollon liittovaltuusto päätti aloittaa vuonna 1957 hengelliset päivät, joiden tarkoituksena oli tukea henkisesti kaatuneitten omaisia. Päivät pidettiin ensimmäisen kerran Lappeenrannassa 12-13 lokakuuta.⁵⁴ Hengellisistä päivistä on tullut perinne. Vuonna 2015 ne pidettiin Oulussa. Usein Hengelliset päivät pidettiin kuitenkin niin kaukana, että niihin ei voitu osallistua pitkän matkan vuoksi.

⁴⁹ Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 1992.

⁵⁰ Kaatuneitten omaisten Oulaisten osasto toimintakertomus 2004.

⁵¹ Oulaisten kaatuneitten omaiset, toimintakertomus 2007.

⁵² Oulaisten kaatuneitten omaiset toimintakertomus 2008

⁵³ Kaatuneitten Omaisten Liitto ry Oulun piiri 50-vuotta 1999 juhla-julkaisu.

⁵⁴ Kärkkäinen (toim) 1999 Kaatuneitten Omaisten Liitto ry Oulun piiri 50 –vuotta 1999 juhla-julkaisu.

Kaatuneitten omaisten liiton keskeinen tapahtuma on huhtikuussa pidettävä liittokokous, joka kerää runsaasti osallistujia. Oulaisten kaatuneitten omaisten edustaja on osallistunut liittokokoukseen satunnaisesti pitkän matkan vuoksi.

Kaatuneitten omaiset toimittaa Huoltoviesti lehteä, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Siitä on tullut keskeinen tiedonvälittäjä jäsenten keskuudessa ja sitä luetaan innokkaasti.

7. TULEVAISUUS

Yhdistyksemme on pieni ja sen vuoksi tarvitsemme apua tällaisten juhlien järjestämiseen. Lämmin kiitos ohjelman esittäjille, Oulaisten seurakunnalle, Oulaisten kaupungille, Taukokankaalle, reserviläisille ja talkooväelle. Ilman teidän apua ei juhla järjestelyt olisi onnistuneet.

Kaatuneitten omaisten yhdistykset on perustettu sotaorpojen ja muiden kaatuneitten omaisten hyväksi valvomaan heidän etujaan ja toimimaan heidän puolestaan. On syytä kysyä, mitä tämä perustehtävä tarkoittaa tänä päivänä ja tulevaisuudessa?

Voimavarat yhdistämällä saamme enemmän aikaan. Toiveenamme on, että kaikki paikkakunnalla toimivat veteraani- ja muut järjestöt tiivistäisivät entistä enemmän yhteistyötä. Tammenlehvän perinneliitto antaa tähän mahdollisuuden. Liiton tavoitteena on löytää sellaiset veteraaniperinteen henkiset ja aineelliset ilmenemismuodot, jotka suomalaisen yhteiskunnan kannalta ovat tärkeitä ja muistettavia vielä vuosikymmenienkin kuluttua sekä löytää tälle perinteelle jatkuvuutta ylläpitävät vastuunkantajat. Mitä se tarkoittaa Oulaisissa, voisimmeko sitä yhdessä suunnitella?

8. KUNNIA JA ANSIOMERKIT

Tasavallan Presidentin myöntämät kunniamerkit Oulun piirin osastojen jäsenille

4.6.1987 Roukala Irene ,SVR R

4.6.1988 Roukala Inga, SVR m, I kr

4.6.1998 Arvio Oiva Aarto SL R

Kaatuneitten liiton ansiomerkit:

Vieno Peltoniemi	kultainen, hopeisen saanut vuonna 1989.
Vieno Hurnasti	hopeinen (2005)
Maija Ranta	hopeinen (2005)
Taina Arvio	hopeinen (2005)
Anna Pienihäkkinen	kultainen (1998), hopeisen ansiomerkin hän on saanut 1989.
Roukala Inga	kultainen (1990)
Aarto Arvio	kultainen (1989)
Saukko Olavi	kultainen (1989)
Arvio Alli	kultainen (1989)
Savukoski Emma	kultainen (1989)
Höglund Vera	kultainen (1989)
Saari Raili	Kultainen (1989)
Pienihäkkinen Anna	hopeinen(1989)
Olavi Saukko	kultainen (2016)
Vieno Hurnasti	kultainen (2016)
Kaisa Kattilakoski	kultainen (2016)
Tuula Pajala	hopeinen (2016)
Elli Perikangas	hopeinen (2016)

Liiton viiri Olavi Saukko v. 2008

LÄHTEET:

- Furman, B. 1997. Ei koskaan liian myöhäistä saada onnellinen lapsuus. WSOY.
- Kallioniemi, J. 2002. Kotirintama 1939-1945. Gummerus Oy. Jyväskylä.
- Kivimäki, J. 2007. Lapsuus sodan keskellä. Teoksessa: Näre, S, Kirves. J, Siltala, J, Strandberg, J. Haavoitettu lapsuus. Sodassa koettua. Weilin +Göös.
- Kujala, E. 2007. Sodan pitkä varjo. Sota-ajan lasten elämä. Kirjapaja.
- Kontio, H. 2005. Kaipaen sinua isä. 1939-1945 sodissa isänsä menettäneiden kertomuksia. Rannikon Laatupaino Oy. (Oulun seudun sotaorvot ry)
- Kärkkäinen, M-L, Niemelä M, Manninen, M, Rusanen, V, Heikkinen A, Päivänsalo, M. Toimikunta. 1999. Toivoa rohkaisemalla kukkivat roudan maat. Kaatuneitten omaisten liitto ry Oulun piiri 50-vuotta 1999. Juhlajulkaisu.
- Lammi, E. 2012. Sururistin kantajat. Mediapinta.
- Näre, S. 2010. Sotaorpojen mykkä ikävä. Teoksessa: Näre, S, Kirves. J, Siltala, J, Strandberg, J. Haavoitettu lapsuus. Sodassa koettua. Weilin +Göös.
- Sepponen, K. 2015. Sotaorpouden vaikutukset elämänkulkuun ja koettuun hyvinvointiin. Oulaisten kaatuneitten omaiset arkisto 1967 -2015
- Salmi, T. 1986. Kansakunnan lesket. Tammi.
- Turunen H. (toimi.) 1995. Isäin teitä astumassa Oulaisten veteraanimatrikkeli 1918, 1939-1945.
- [www. Oulainen.fi](http://www.Oulainen.fi).
- [www. Pyhajokiseutu.fi](http://www.Pyhajokiseutu.fi)